

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ!
17/18

MARIA GULEGHINA, sopran
YUSIF EYVAZOV, tenor

Orkestar Opere HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci

MARCO BOEMI, dirigent

Utorak, 10. travnja 2018. u 19.30 sati
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Sve boje glazbe. sviđalo se to vama ili ne.

LISINSKI
PREKO DUGE

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog
Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj
Producentica programa: Lana Merkaš
Urednica: Jelena Vuković
Autorica teksta: Zrinka Matić
Lektorica: Rosanda Tometić
Prevoditeljica: Morana Čale
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille
Tisak: Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb
Naklada: 450 primjeraka
Cijena: 20 kuna
www.lisinski.hr

Giacomo Puccini

Mario! Mario! Mario!,
duet Tosce i Cavaradossija iz 1. čina opere *Tosca*
Maria Guleghina, sopran
Yusif Eyvazov, tenor

Vissi d'arte,
arija Tosce iz 2. čina opere *Tosca*
Maria Guleghina, sopran

E lucevan le stelle,
arija Cavaradossija iz 3. čina opere *Tosca*
Yusif Eyvazov, tenor

Giuseppe Verdi

Uvertira operi *Moć sudbine*

Ecco l'orrido campo... Ma dall'arido stelo divulsa,
recitativ i arija Amelije iz 2. čina opere *Krabuljni ples*
Maria Guleghina, sopran

Ah sì, ben mio, coll'essere... Di quella pira,
arija Manrica iz 3. čina opere *Trubadur*
Yusif Eyvazov, tenor

***

Giuseppe Verdi

Uvertira operi *Macbeth*

Nel dì della vittoria... Vieni t'affretta!... Or tutti sorgete,
arija Lady Macbeth iz 1. čina opere *Macbeth*
Maria Guleghina, sopran

O figli, o figli miei!... Ah, la paterna mano,
recitativ i arija Macduffa iz 4. čina opere *Macbeth*
Yusif Eyvazov, tenor

Pace, pace, mio Dio!
arija Leonore iz 4. čina opere *Moć sudbine*
Maria Guleghina, sopran

Giacomo Puccini

Intermezzo 3. činu opere *Manon Lescaut*

Umberto Giordano

Colpito qui m'avete... Un dì all'azzurro spazio,
recitativ i arija Andree Chéniera iz 1. čina opere *Andrea Chénier*
Yusif Eyvazov, tenor

Vicino a te s'acqueta,
duet Maddalene i Andree Chéniera iz 4. čina opere *Andrea Chénier*
Maria Guleghina, sopran
Yusif Eyvazov, tenor

YUSIF EYVAZOV

U opuštеноj atmosferi nedjeljne matineje, azerbajdžanski je tenor Yusif Eyvazov kao Chénier donio jednu od najboljih izvedbi svoje karijere. Njegov glas vlada rasponom i volumenom potrebnim za pjesnika, a njegovo je pjevanje bilo profinjeno i lijepo... registri vješto izjednačeni, a tonovi obli i čisti u svakoj frazi...

OPERANEWS, kritika izvedbe opere *Andrea Chénier* u Scali, 10. prosinca 2017.

Yusif Eyvazov (1977.) azerbajdžanski je dramski tenor. Na početku 2018. godine nastupa na pozornici Boljšoj teatra, gdje je u siječnju tumačio ulogu Renata des Grieuxa u operi *Manon Lescaut* Giacomina Puccinija uz Annu Netrebko u naslovnoj ulozi. U veljači prvi put pjeva ulogu Hermana u tamošnjoj novoj produkciji *Pikove dame* Petra Iljiča Čajkovskog te Don Carla u istoimenoj Verdijevoj operi. S velikim je uspjehom 7. prosinca 2017. nastupio u milanskoj Scali na otvorenju sezone, tumačeći naslovnu ulogu opere *Andrea Chénier* Umberta Giordana. Kao rezultat bliske suradnje s dirigentom predstave, Riccardom Chaillyjem, prvi nastup Yusifa Eyvazova na milanskoj pozornici kritičari su proglasili jednom od njegovih najboljih izvedbi u posljednjih nekoliko godina. Prvog rujna 2017. godine duo Netrebko-Eyvazov objavio je novi CD *Romanza*, s ljubavnim pjesmama, koje je s posebnom pažnjom prema pjevačkom glasu pisao ruski skladatelj Igor Krutoj. Prošla sezona, 2016./2017., Yusifu Eyvazovu donijela je prve nastupe u nizu uloga: osim Andree Chéniera i Don Carlosa, pjeva Maurizija iz *Adriane Lecouvreur* Francesca Cilea. U sezoni 2015./2016. Yusif Eyvazov nastupio je prvi put u nekoliko svjetski važnih opernih kuća. U ulozi Canija nastupio je u Operi u Los Angelesu u produkciji Leoncavallovih *Pagliacca* pod ravnanjem Plácida Dominga. Prvi je put stupio i na pozornicu Metropolitan opere u New Yorku, a svoja vrata otvorila mu je i Bečka državna opera, gdje je kao i u Metu pjevao ulogu Calafa u Puccinijevoj *Turandot*. U pariškoj Operi te u Državnoj operi u Berlinu prvi nastupi bili su u ulozi Manrica u Verdijevu *Trubaduru*. Na Salzburškim svečanim igrama prvi put je nastupio u ljeto 2016. kao Des Grieux u *Manon Lescaut*. Na koncertnoj pozornici u Parmi, pod dirigentskim vodstvom Marca Boemija, pjevao je ulomke iz Verdijevih i Puccinijevih opera. U prosincu 2016. nastupio je pod vodstvom Riccarda Mutija, a s Annom Netrebko bio je na koncertnoj turneji po Aziji u proljeće iste godine. U sezoni prije, Yusif Eyvazov ostvario je ulogu Turiddua u operi *Cavalleria rusticana* u Teatru Filarmonico na Opernom festivalu u Veroni te ulogu Radamèsa u *Aidi* u Teatru dell'Opera u Rimu. U milanskoj dvorani Auditorium pjevao je u Verdijevu *Requiemu* sa Simfonijskim orkestrom La Verdi. S Annom Netrebko nastupio je na recitalu u Palau de la Música Catalana u Barceloni, pod ravnanjem Massima Zanettija.

Repertoar Yusifa Eyvazova uključuje uloge Alfreda u *Traviati*, Cavaradossija u *Tosci*, Renata des Grieuxa u *Manon Lescaut*, Calafa u *Turandot*, Andreu Chéniera u istoimenoj operi, Rodolfa u operi *La Bohème*, Don Carlosa u istoimenoj operi i niz drugih. Živi u Beču sa suprugom Annom Netrebko i njezinim sinom Tiagom. Dekretom predsjednika Azerbajdžana Ilhama Aliyjeva, Yusif Eyvazov odlikovan je 9. ožujka 2017. naslovom Počasnog umjetnika Republike Azerbajdžana.

MARIA GULEGHINA

U onoj mjeri u kojoj u današnje doba verdijanski soprani mogu biti veliki, u svakom slučaju je Guleghina. Ona je na samom vrhu. Diva koja vlada.

Andrew Porter, *Times Literary Supplement*, London

6

Maria Guleghina (1959.) jedna je od vodećih dramskih sopranistica današnjice. Opisivana kao „Pepeljuga iz Rusije“, „ruski sopran s Verdijem u krvi“ i „glasovno čudo“, u karijeri je otpjevala niz Verdijevih uloga: Aidu u istoimenoj operi, Lady Macbeth u *Macbethu*, Abigajlu u *Nabuccu*, Violettu u *Traviati*, Leonoru u *Trubaduru*, *Obertu* i *Moći sudbine*, Elviru u *Ernaniju*, Elizabetu u *Don Carlu*, Ameliju u *Simonu Boccanegri* i *Krabuljnom plesu*, Lukreciju u *Dva Foscarija*, Desdemonu u *Otelli*, Odabellu u *Attili* i Gulnaru u *Gusaru*. Prepoznata je i u Puccinijevim ulogama Turandot i Tosce u istoimenim operama, ali i kao Giordanova Fedora, Puccinijeva Manon Lescaut, Cileina Adriana Lecouvreur. Velikom nizu uloga pridružuju se i one Santuzze u operi *Cavalleria rusticana*, Maddalene u *Andrei Chénieru*, Lise u *Pikovoj dami* i druge. Karijeru je počela u Državnoj operi u Minsku, a samo godinu dana poslije prvi put je nastupila u milanskoj Scali kao Amelia u *Krabuljnom plesu* pod ravnanjem Gianandree Gavazzenija, uz Luciana Pavarottija. Njezin glas velike snage, topline i žestine učinio ju je traženom gošćom mnogih opernih kuća. U Scali je pjevala u petnaest novih produkcija. S ansamblom milanske Scale odlazi i na dvije turneje po Japanu, 1991. i 1999. godine. U tom legendarnom kazalištu održala je i dva solistička recitala. Od prvog nastupa u Metropolitan operi 1991. godine, u novoj produkciji opere *Andrea Chénier*, uz Luciana Pavarottija, u njujorškoj je slavnoj kući otpjevala više od 150 predstava. Iste, 1991. godine prvi put je nastupila u Bečkoj državnoj operi kao Maddalena u operi *Andrea Chénier* te ondje otpjevala i niz drugih uloga. Prije nego što je prvi put nastupila u Kraljevskoj operi u Londonu, u Covent Gardenu, već je u Londonu nastupila u hvaljenoj koncertnoj izvedbi *Ernanija* u Centru Barbican te na recitalu u Wigmore Hallu. U veronskoj Areni prvi put nastupa 1996. kao Abigajla u *Nabuccu*. Sljedeće, 1997. godine slijedi prvi nastup u Pariškoj operi u ulozi Tosce. Uz operne nastupe, održava i koncerte diljem svijeta. Mnoge njezine izvedbe s koncertnih pozornica i iz opernih kuća, poput Metropolitan opere, Pariške opere, Scale i dr., prenosile su se putem radija i televizije. Maria Guleghina dosad je surađivala s nizom najuglednijih svjetskih glazbenika, kao što su pjevači Luciano Pavarotti, Plácido Domingo, Leo Nucci, Renato Bruson, José Cura, Samuel Ramey, dirigenti Gianandrea Gavazzeni, Riccardo Muti, Zubin Mehta, Valerij Gergijev, Fabio Luisi i Claudio Abbado.

Dobitnica je brojnih nagrada kao i *Ordena svete Olge* te *Najvišeg ordena Ruske pravoslavne crkve* ruskog patrijarha Alekseja. Počasna je članica Međunarodnog paraolimpijskog odbora i ambasadorica dobre volje u UNICEF-u. Nedavno je stekla naslov *Umjetnik za ljude* Sjeverne Osetije i Alanije.

MARCO BOEMI

Marco Boemi pijanist je i dirigent. Uz glazbu, diplomirao je i studij prava na Sveučilištu u Rimu. U više od dvadeset godina karijere surađivao je s tri generacije velikih pjevača, među kojima su Luciano Pavarotti, Anna Netrebko, Giuseppe Taddei, Piotr Beczała, Veriano Luchetti, Bonaldo Giaiotti, Mietta Sighele, Bruna Baglioni, Roberto Scandiuzzi, Vittorio Grigolo, Raina Kabaivanska, Renato Bruson, Katia Ricciarelli, Edita Gruberová, Neil Shicoff, Daniella Dessi, Fabio Armiliato, Marcello Giordani, Carlo Colombara, Vincenzo La Scola, Cecilia Gasdia, Alexandra Kurzak, Elena Obrascova, Ildar Abdrazakov, Paata Burčuladze, Sergej Leiferkus, Yusif Eyvazov, Michele Pertusi, Olga Peretyatko-Mariotti, Ekaterina Siurina, Elena Zaremba i mnogi drugi. Dirigirao je u mnogim kazalištima (milanska Scala, Opera u Rimu, San Carlo u Napulju, Teatro Filarmonico u Veroni, Teatro Massimo u Palermu, Teatro Regio u Parmi, Teatro Carlo Felice u Genovi, Teatro Bellini u Cataniji, Teatro Verdi u Trstu, Teatro Regio u Torinu, Teatro Politeama u Palermu, u Dvorani Suntory u Tokiju, potom u Bavarskoj državnoj operi, u Finskoj operi u Helsinkiju, Dvorani Šostakovič u Sankt Peterburgu, Rezidencijalnoj dvorani u Monacu, Musikverein u Beču, Concertgebouw u Amsterdamu, Operi Bastille u Parizu, Kraljevskoj festivalskoj dvorani u Londonu, Narodnom kazalištu u Pragu, Velikom kazalištu u Varšavi) te na različitim festivalima: Festivalu St. Margarethen, Rossinijevu opernom festivalu, Festivalu u Bresci i Bergamu, Festivalu Sferisterio u Macerati, Mozartovu festivalu u Roveretu, Festivalu u Spoletu i nizu drugih.

Među orkestrima kojima je dirigirao ističu se Orkestar Verdi iz Milana, Zagrebačka filharmonija, svi veliki japanski orkestri, Londonska filharmonija, Simfonijski orkestar iz Bournemoutha, Orkestar mladih milanske Scale, Orkestar Cherubini, Svjetski orkestar mladih.

Njegov repertoar sastoji se od širokog spektra simfonijske i operne glazbe, koji među ostalim uključuje djela Wagnera, Straussa, Verdija, Puccinija, Rossinija, Mahlera, Beethovena, Gershwina, Bernsteina, Rahmanjinova, Čajkovskog, Poulenca, Ravela, Masseneta, Gounoda, Debussyja, Bizeta, Respighija, Lehára, Giordana, Mascagnija, Leoncavalla i mnogih drugih.

Snimao je za izdavačke kuće *Decca*, *Universal*, *Philips* i *TDK*, s umjetnicima poput Daniele Dessi, Fabija Armiliata i Vincenza La Scole. Nedavno je objavljen DVD produkcije *Tosce* u Teatru Carlo Felice u Genovi s Danielom Dessi, Fabiom Armiliatom i Claudiom Sgurom, u režiji Renza Giacchierija.

Od recentnih nastupa ističe se dirigiranje Verdijevim *Attilom* na otvorenju Opere u Astani, kao i gala-koncert s Ildarom Abdrazakovim

u Kraljevskoj operi u Omanu, gala-koncert s Carlom Colombarom u Varni, nastup s Annom Netrebko i Yusifom Eyvazovim na Festivalu u Beit ed-Dineu u Libanonu, potom na Velikoj pozornici u Santa Monici te na podiju Fondacije Arene u Veroni. S Carlom Colombarom snimio je CD sa skladbama Wagnera, Masseneta, Verdija i Rossinija.

Veliku strast osjeća prema umjetnosti solo pjesme. Održava majstorske tečajeve diljem svijeta za mlade pjevače, pijaniste i dirigente. U planu su koncerti u Ludwigshafenu, nova produkcija *Manon Lescaut* na Festivalu Šaljapin, nastupi s Vittorioom Grigolom u Santa Monici, gala-koncert s Annom Netrebko i Yusifom Eyvazovim, maraton koncert sa skladbama Beethovena sa Simfonijskim orkestrom iz Bangkoka, *Turandot* u Seulu, *Aida* u Dresdenu, *Ljubavni napitak* u Tokiju te snimanje za izdavačku kuću *Decca* opernih dueta s Yusifom Eyvazovim i Rossanom Rinaldi.

ORKESTAR HRVATSKOG NARODNOG KAZALIŠTA IVANA PL. ZAJCA U RIJECI

Počeci **Orkestra Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci** od početka su povezani s kontinuiranim riječkim opernim i kazališnim životom, koji se može pratiti dulje od dva stoljeća. Jedan od najvažnijih datuma u povijesti Rijeke je otvaranje kazališne zgrade 3. listopada 1885. godine, kad je izvedena Verdijeva *Aida*. Brojni operni naslovi koji su uslijedili, među kojima je najviše bilo Verdijevih, svjedoče o intenzivnoj opernoj praksi i naraštajima glazbenika koji su djelovali u Rijeci, ne samo solista, među kojima je bilo svjetski uglednih pjevača, poput Enrica Carusa ili Beniamina Giglija, nego i orkestralnih i zbornskih glazbenika koji su kompetentno izvodili repertoar. Današnja Opera, a

time i stalni ansambl orkestra, osnovana je 4. siječnja 1946. godine. Prva predstava bila je opera *Nikola Šubić Zrinski* Ivana pl. Zajca, velikog Riječanina, koji je hrvatsku glazbu mnogostruko zadužio, i čije ime danas nosi Hrvatsko narodno kazalište u Rijeci. Orkestar Opere (65 glazbenika) uz redoviti operni i baletni repertoar, posvećuje se i njegovanju simfonijskog repertoara. Predvodili su ga vrsni dirigenti, poput Borisa Papandopula, Lovre pl. Matačića, Ive Maleca, Berislava Klobučara, Vladimira Beniča, Dušana Prašelja i mnogih drugih. S opernim predstavama orkestar Opere gostovao je u Italiji (Siracusa, Udine, Trst), Švicarskoj (Interlaken), Belgiji (Bruxelles), Španjolskoj (Palma de Mallorca), Luksemburgu, Ljubljani, Sarajevu i drugdje. U posljednje dvije godine ponovno su se intenzivirale međunarodne suradnje. Nastupili su mnogi ugledni solisti, a repertoar je osvježen djelima u Rijeci dotada neizvođenih ili rijetko izvođenih autora, poput Albana Berga, Leoša Janáčka, Richarda Wagnera, Igora Stravinskog, Richarda Straussa i Karola Szymanowskog. Prošlu sezonu orkestar je završio spektakularnim gala-koncertom *The Best of Opera*, sa svjetskim opernim zvijezdama Sumi Jo i Luciom Gallom, a potom je nastupio u Areni s Joséom Carrerasom. Recentna ostvarenja orkestra Opere HNK-a Ivana pl. Zajca uključuju snimanje *Konzerta za violinu te Trećeg koncerta za glasovir* Borisa Papandopula, opere *Povratak mornara* Franza von Suppéa, za tvrtku *Classic Produktion Osnabrück*, s kojom je dogovoreno snimanje opere Jakova Gotovca *Ero s onoga svijeta*. Za Universal Music predviđeno je snimanje Boitova *Mefistofelea*, a nedavno je dovršeno snimanje opere *Faust* Charlesa Gounoda.

Giacomo Puccini (1858. – 1924.) posljednji je iz pet generacija glazbenika Luce koji su predvodili glazbeni život grada, nekoć poznatoga kao *Serenissima Repubblica di Lucca*. Puccinijeva je obitelj u Lucci živjela i radila dvjestotinjak godina, od rođenja prvog Giacomina 1712. godine, do smrti posljednjega Giacomina 1924. godine. Giacomo, Antonio, Domenico, Michele i posljednji Giacomo učili su kod istaknutih skladatelja svojega doba, dobivajući veliku pomoć od grada, napredne male republike koja je njegovala intenzivnu glazbenu praksu u svojoj čak stotinu i jednoj lokalnoj crkvi, dovodeći najprominentnije izvođače u svoj grad i izvodeći najsuvremeniju glazbu. Neobičan i napredan običaj u Lucci bio je davanje studentskoga zajma obećavajućim mladim umjetnicima, koji su se nakon studija morali vratiti u Luccu i na neki način vratiti dug. Boccherinijev studij u Rimu, Milanu i Beču dijelom je bio javno financiran. Na isti je način Domenico Puccini tako mogao studirati s Paisiellom u Milanu, a njegov otac Antonio s G. M. Cerettijem i Abbé Zanardijem u slavnoj školi Giovannija Battiste Martinija (poznatijega kao Padre Martini). Čak i nakon što je Republika Lucca ukinuta, ta tradicija se nastavila – Giacomov otac, Domenicov sin, Michele, studirao je u Napulju kod Mercadantea, a nakon njegove preuranjene smrti 1864., Lucca osigurava mirovinu za Giacomovu majku Albinu, koja pismom moli talijansku kraljicu da se Giacomo pošalje na Milanski konzervatorij, koji će završiti uz financijsku pomoć grada Luce.

Obiteljska povijest odrazit će se na Puccinijevu **Toscu**, operu snažne, realističke dramske okosnice, u čijoj su dramaturgiji vrlo važni realistični detalji koje Puccini temeljito istražuje, poput intonacije zvona s tvrđave Sant' Angelo u Rimu ili himana koji su se pjevali u doba prijelaza s 18. na 19. stoljeće u Rimu. Djed Giacomina Puccinija, Domenico, živio je u vremenu u koje je smještena opera, u doba previranja između talijanske, francuske i austrijske vladavine, ostavljajući u pismu realističan opis francuskog osvajanja Napulja početkom 1799. kojemu je bio svjedok. Njegov *Te Deum* iz 1799. izveden je prilikom predaje Genove Austrijancima, koji je preuzimaju od Francuza. Potpuno ista prilika javit će se i u *Tosci*, kad se *Te Deum* izvodi u finalu prvoga čina. Partituru djedova *Te Deuma* Giacomo Puccini zadržao je za sebe, nakon što je obiteljsku biblioteku donirao gradu. (Novi *Te Deumi* skladali su se prilikom svake velike političke prigode, političke promjene, smjena vlasti i sl. Domenico je skladao još jedan, 1815., kad je Napoleon napokon poražen, a Lucca potpala pod vladavinu vojvotkinje Marije Luise, nećakinje napuljskoga kralja Ferdinanda iz burbonske dinastije.)

Nepogrešiv kazališni instinkt vodio je Puccinija od samih početaka. Već u doba svoje treće opere, *Manon Lescaut*, Puccini je zapazio dramu *Tosca* Victoriena Sardoua. Još 1889. godine tražio je od Ricordija da od Sardoua isposluje pristanak za operu prema njegovoj drami. U njoj je Puccini vidio predložak idealan za modernu operu, „bez pretjeranih proporcija ili scenskog spektakla, koja otvara mogućnost za glazbeno bogatstvo“. Vrativši joj se nakon što je završio *La Bohème*, saznaje da su prava za *Toscu* pripadala Albertu Franchettiju. Franchetti, ne osobito oduševljen predloškom, bez oklijevanja predaje libreto Luigija

Illice i Giuseppea Giacose Pucciniju, koji inzistira na nizu promjena – ukidanju arije mučenja Cavaradossija u drugom činu, na tome da se mučenje događa iza scene, na proširenju monologa Tosce u drugom činu nakon smrti Scarpije *E avanti a lui tremava tutta Roma* itd., sažimljući povijesne prilike – okupaciju Rima od napuljskih Bourbona, približavanje Napoleonove vojske, Angelottijevu aferu i priču o Cavaradossijevu liberalizmu – na nekoliko fraza u operi i stvarajući likove i dramu uvjerljivije od Sardouovih.

Zbog realnosti pojedinosti, ali i brzine i neumitnosti događaja, mnogi *Toscu* smatraju verističkom operom. Brutalnost priče i tri smrti na sceni na tragu su verističkih opera Mascagnija i Leoncavalla, ali upravo su sirovost i grubost događaja i likova odbijali dio publike i kritičara. Praizvedba 14. siječnja 1900. godine izazvala je podijeljene reakcije, ali svih dvadeset izvedbi u prvom nizu u Teatru Costanza u Rimu bilo je rasprodano i opera je brzo osvojila svijet.

Struktura opere počiva na nizu dueta i nekoliko kratkih arija. Kratki susret bjegunca Angelottija i Marija Cavaradossija u crkvi San Andrea della Valle, u kojoj Cavaradossi slika oltarnu sliku Magdalene, prekida glas Tosce koji se čuje izvana, kojim počinje duet Tosce i Cavaradossija, **Mario! Mario! Mario!** Njezino nestrpljivo dozivanje odmah otkriva njezinu najveću manu – ljubomornu sumnjičavost. Čula je glasove, ali je Cavaradossi uspijeva razuvjeriti. Ona ga nagovara da odu u njegovu vilu na selu, ali Cavaradossi još uvijek misli na Angelottija. Tosca ugleda Cavaradossijevu sliku i obuzima je novi nalet ljubomore, jer uviđa da model nije ona, nego markiza Attavanti. Prihvaćajući njegovo objašnjenje, ona mu se pridružuje u nježnom ljubavnom duetu, čija glavna tema *Mia gelosa* postaje motiv njihove strasti. Isprekidan tijek dueta okuplja ih tek u dugoj melodiji, u riječima *Qual' occhio al mondo*, koja vodi kratkom unisonom pjevu. Tosca odlazi uz *leggerissimo* pratnju drvenih puhača i harfe.

U drugom činu Cavaradossi je u Scarpiniju zatočeništvu. Scarpia dovodi Toscu da čuje kako Cavaradossi muče i da otkrije gdje se skriva Angelotti. On je ucjenjuje: oslobodit će Cavaradossija ako se ona preda njegovim zagrljajima. Tosca se u tom trenutku obraća Bogu. Ispreplićući kroz ariju **Vissi d'arte** motiv koji je pratio njezino prvo pojavljivanje u operi (u cijeloj operi prisutni su lajtmotivi, ali na opušteniji način nego u Wagnerovim djelima), Puccini sklada dirljivu ariju u kojoj Tosca pita Boga zašto joj nakon života u iskrenoj vjeri uzvraća na takav način.

Običaj da se *Vissi d'arte* pjeva ležeći na podu potječe od zanimljive slučajnosti. Na jednoj je probi slavna interpretkinja Tosce, Maria Jeritz, slučajno skliznula s kauča na pod dok ju je pjevala. Puccini je bio u gledalištu i odmah uočio kako je to odličan scenski efekt. Otada se *Vissi d'arte* tradicionalno pjeva na podu.

Malo nakon početka zadnjeg čina slušamo jednu od najljepših arija u tenorskom repertoaru, **E lucevan le stelle**, u kojoj se Cavaradossi

prisjeća ljepših dana. Glazba počinje mekim solom klarineta (melodijom čiji je početak skiciran na početku čina, nagovješćujući zoru i skorašnje smaknuće), koji se ponavlja riječima *O dolci baci, o languide carezze*, te potvrđuje u *forte* u završnim taktovima opere, kad se Tosca baca s tvrđave Sant' Angelo. Puccini je odbacio prvotno planiranu ariju Cavaradossija u kojoj se on u filozofskoj maniri oprašta od života i umjetnosti (koju su libretisti već bili napisali). Umjesto toga želio je izljev strasti i kratki oproštaj te je bez postojećeg teksta napisao melodiju koja će postati *E lucevan le stelle*, šaljući je Illici i Giacosi. Iako je Ricordi imao primjedbe na oblikovanje trećega čina, Puccini je ostao pri svome i nije promijenio ništa. Tako je samo potvrdio svoj nepogrešiv glazbeni i kazališni instinkt.

Giuseppe Verdi (1813. – 1901.) svojom je karijerom obilježio dugo razdoblje. Od prvog velikog uspjeha opere *Nabucco* 1842. do zaključnih opera *Otello* i *Falstaff*, koje stvara potkraj 19. stoljeća, Verdi ocrtava dug vremenski luk, cijelu jednu eru, tijekom koje su se mijenjale mode i ukusi, društvena i politička ozračja, tijekom koje se mijenjao i sam Verdi, ali i percepcija njegova stvaralaštva. U tom je vremenu, unatoč svemu, ostao dominantnom pojavom u opernom svijetu. Otkad je svojim proročkim djelima iz rane faze dao krila Risorgimentu, kad su poletni zborovi i zanosne arije bile njegov potpis, pa do pedesetih godina 19. stoljeća, Verdi je već postao vodeći talijanski operni skladatelj. Nakon premijere *Traviate* 1853. godine, njegov će se tempo skladanja malo usporiti te će u sljedećih osamnaest godina napisati šest novih djela. Dva od njih bit će znatno dulja od ostalih: *Sicilijanske večernje* iz 1855. i *Don Carlos* iz 1867. Usto, Verdi će raditi i na prepravljajući svojih postojećih opera. Ipak, bilo je očito da je uzeo odmor od kazališta. Zbog ugleda koji je uživao, mogao je birati samo one narudžbe koje je želio. Godine 1859., kad se nakon deset godina duge veze napokon oženio Giuseppinom Strepponi, njegovo je ime uzeto kao slogan talijanskog nacionalnog pokreta Risorgimento, VIVA VERDI, te je i sam postao članom novoosnovanog talijanskog parlamenta. To intenzivno razdoblje njegova stvaralačkog života, obilježeno političkim nemirima, završilo je praizvedbom *Aide* 1871. godine. Dvadeset osam opera, koliko ih je ukupno skladao, pokazuju razvoj i promjene stila, ali ih sve obilježava prepoznatljiv, snažan smisao za melodiju i moćan ritamski puls. Jedna od tema koja će ga pratiti od početaka je tema političkog sukoba: od *Nabucca*, kad je postao poznat kao skladatelj revolucije, mnoge će njegove opere imati kontroverzan politički prizvuk, pa ih je, ne jedanput, morao mijenjati kako bi izvedba bila moguća.

Moć sudbine opera je koja je u Verdijevoj karijeri značila buđenje iz skladateljske obamrlosti, koje je potrajalo gotovo tri godine, nakon dovršetka *Krabuljinog plesa* početkom 1858. Slavni tenor Enrico Tamberlik nudi Verdiju narudžbu za Carsko kazalište u Sankt Peterburgu, te nakon nekoliko ideja o predlošcima libreta, izabrana je drama Angela de Saavedre *Don Álvaro o la fuerza del sino*, s prizorom iz Schillerove drame *Wallensteins Lager*, prema kojima libreto piše Francesco Maria Piave. Nakon praizvedbe potkraj listopada 1862., opera ostaje

na repertoaru do kraja 19. stoljeća. Niz dojmljivih melodija iz opere upleteno je u glazbu **uvertire**, koja je jedna od najizvođenijih Verdijevih uvertira. Početni dostojanstveni motiv od tri ponovljena tona, koji se obično nazivaju motivom sudbine, uvod je u energičnu temu gudača koja će dominirati operom. Uvertira je *potpourri* melodija iz opere: iz dueta Alvara i Carla u posljednjem činu, Leonorine arije iz drugog čina *Madre, pietosa Vergine*, te iz njezina dueta s ocem gvardijanom, koje su povezane povremenim pojavljivanjem glavne teme.

Krabuljni ples donosi najprivlačnije od Verdijevih tema – političku intrigu, klasični ljubavni trokut, kralja koji pokušava ponovno učvrstiti svoju vlast, uništeno prijateljstvo koje završava izdajom i ubojstvom, kao i opskurnu scenu vraćanja. Svi elementi potrebni za uzbudljivo operno djelo, koje je Verdi bio namijenio kazalištu San Carlo u Napulju 1857. godine, bili su tu. U središtu radnje trebao je biti švedski kralj Gustav III. i njegovo ubojstvo. Tema je bila popularna i već su je u svojim operama aktualizirali Daniel Auber i Severio Mercadante. Ali politički trenutak u Italiji nije bio povoljan, pa je Verdi s libretistom Antoniom Sommom radnju premjestio u Sjevernu Ameriku, a Gustav III. postao je Riccardo, conte di Warwick. Riccardov najbolji prijatelj, ujedno i politički saveznik koji ga upozorava na zavjeru koja se kuje protiv njega, je Renato. Ali Renato je i muž žene u koju je Riccardo zaljubljen. Amelia mu uzvraća osjećaje, ali njihova se ljubav neće moći ostvariti. Takav operni zaplet bio je i dalje previše za Napulj, pa je *Krabuljni ples*, nakon dugih pregovora i mnogih promjena, praizveden u Rimu 1859. godine.

Amelijin recitativ i velika arija iz drugoga čina, ***Ecco l'orrido campo... Ma dall'arido stelo divulsa***, počinje kratkim orkestralnim preludijem. Radnja je smještena na pustom polju pokraj Bostona. Ona, zastrašena okruženjem, moli za pomoć. Javlja se engleski rog, uobičajeni pratitelj izmučenih opernih junakinja, čija je melodija prekinuta iznenadnom, zastrašujućom vizijom ponoćnih priviđenja. Amelia se ipak smiruje u završnoj molitvi.

Srednja opera glasovite Verdijeve „latinske trilogije“, opera ***Trubadur***, jedna je od obožavanih partitura i najizvođenijih opera od trenutka kad je izvedena na sceni kazališta Apollo u Rimu 1853. Njezina mračna *tinta musicale* i tajanstveni likovi čija se prošlost polako odmata tijekom zapleta zgusnutih, isprepletenih događaja, u čijem je središtu davno ubojstvo i otmica djeteta, prožeti su ulomcima eterične ljepote, posebno Leonorinim, čije arije, složene iz lirskih *cavatina* i energičnih virtuosnih *cabaletta* pripadaju najprivlačnijim dijelovima sopranskog repertoara. Podjednako su uzavreli herojski tenorovi tonovi u ulozji Manrica, jednoj od najzahtjevnijih na tenorskom repertoaru, kao i tamne linije Azucene u njezinim hipnotičkim ulomcima. Verdi je u Veneciji još uvijek uživao u uspjehu *Rigoletta* kad je pisao Cammaranu, predlažući mu za novu operu dramu Garcíje Guitérrezza iz 1836. godine, u čijem je središtu neobičan lik Ciganke.

U drugom prizoru trećega čina Manrico pokušava umiriti Leonoru s kojom će se uskoro vjenčati. Grofovi ljudi svaki će čas napasti tvrđavu

Castellor u kojoj se skrivaju. Manricov plemeniti *adagio Ah si, ben mio, coll' essere* kreće se u melodioznim frazama koje Verdi vodi vrhuncu nižući modulacije, završavajući u snažnom Des-duru, dok Manrico uvjerava svoju nevjestu da će ga njihova ljubav osnažiti i da će i u smrti biti njezin. Slavna *stretta Di quella pira* slijedi nakon što Ruiz obavijesti Manrica i Leonoru o tome da su Azucenu zarobili ljudi Grofa Lune, koji su već pripremili lomaču. Manrico se u tom ulomku vraća u svoj ekstrovertni, junački, „trubadurski“ modus – vjerujući da mu je Azucena majka, on se zaklinje da će njezinu lomaču ugasiiti krvlju njezinih otimača i pjeva jednu od najprepoznatljivijih Verdijevih melodija, *cabaletta* skladanu u C-duru, obilježenu furioznim ritmom i završnim držanim visokim C na riječima *All' armi*, što je tradicija koja seže od konvencije pjevanja Rossinijeve arije *Corriam voliam* u operi *Wilhelm Tell*. (Visoki C u ariji *Di quella pira* se uobičajio, premda ga u originalnoj partituri Verdi nije skladao, već se zadržao na tonu G. Navodno je tek poslije, na nagovor slavnog tenora Enrica Tamberlicka, Verdi odobrio pjevanje visokog završnog tona arije. Međutim, da bi se izbjegle nezgode, arija se nerijetko transponira u niži tonalit, tako da visoki C postaje visoki H).

„Ova tragedija jedno je od najvećih ljudskih ostvarenja! Ako ne možemo njome postići nešto veliko, možemo barem pokušati nešto što nije svakodneвно... Znam kakav je opći ton i *tinta* opere, kao da je libreto već završen.“ Tako je pisao Verdi svojem libretistu Francescu Mariji Piaveu, ohrabrujući ga da se prihvati šekspirijanske teme, tragedije *Macbeth*, koju dovršava i s velikim uspjehom praihvodi u firentinskom Teatru della Pergola 1847. godine. Mračnu, fantazmagoričnu atmosferu priče u kojoj ambicija vodi ubojstvima, prožetu halucinacijama, proricanjima i praznovjermja, Verdi postavlja u operi već od prvih taktova, sa zborom vještica u šumi, u negostoljubivom, hladnom i jezovitom podneblju Škotske. Kratka *uvertira* skladana je od tema iz opere: prva dolazi u unisonim drvenim puhačima, preuzimajući melodiju vještice scene s početka trećega čina; slijedi glazba iz scene priviđenja iz istoga čina. Druga polovica uvertire gotovo je u cijelosti preuzeta iz prizora „mjesečarenja“ Lady Macbeth u četvrtom činu.

Nell di della vittoria... Vieni, t'affretta! prvi je dio dvostruke arije Lady Macbeth iz drugoga prizora drugoga čina, u kojoj se ona u žestokim, poletnim melodijama, praćenima hrabrim harmonijskim pomacima, moli da se Macbeth što prije vrati kući kako bi ga ohrabrila u njegovom krvavom pothvatu otimanja škotskog prijestolja. *Cabaletta Or tutti sorgete* donosi egzaltirani poziv silama pakla za pomoć u njezinu naumu. U četvrtom činu, nakon tužaljke zboru, koji podsjeća na „domoljubne“ zborove s početka Verdijeve karijere, slijede recitativ i romanca Macduffa, *O figli, o figli miei!... Ah, la paterna mano*, belkantistički raspjevanih linija postavljenih u tradicionalnu dur-mol strukturu prvog i drugog dijela arije.

Ulomci iz opere *Moć sudbine* pravi su glazbeni biseri koji nerijetko izlaze iz okrilja scene izvedbe na koncertnu pozornicu, poput arija Leonore.

Arija *Pace, pace, mio Dio!* dugih melodija dostojnih Bellinija, donosi Leonorinu molitvu Bogu u bezizlaznoj situaciji: otišavši u samotnjačko sklonište u samostanu, ona traži oprost i mir, ali u samostan dolazi i njezin brat Don Carlo i dalje tražeći osvetu za njihova oca, kojega je slučajno ubio Alvaro, Leonorin odabranik. Svi se nalaze u samostanu i na kraju svoje molitve ona čuje njihove povike. U završnom sukobu Alvaro probada Don Carla, a on svoju sestru Leonoru.

Kao majstor suptilnosti i geste, **Giacomo Puccini** osigurat će bezvremenost intimnoj ljudskoj priči i ljudima iz obične svakodnevice. Razvit će posebno umijeće psihologizacije likova i situacija već u prvim operama i osmisliti jedinstven način vokalno-orkestralne karakterizacije likova te stvaranja osobitog kolorita, impresionističkih detalja i atmosfere u svojim operama. Orkestar i orkestralni ulomci, od prvih opera koje je stvorio, *Le Villi* i *Edgar*, imaju posebnu ulogu u stvaranju simfonijskog jedinstva karakterističnog za Puccinijeve opere. *Intermezza* i preludiji ulomci su koji stvaraju atmosferu djela i donose reminiscencije, odnosno anticipacije vokalnih melodija u operi. U svojoj trećoj operi, *Manon Lescaut*, praihvodenoj 1893. u Torinu, Puccinijeva genijalnost već je bila sasvim očita: stvara jedinstven spoj vagnerijanske tehnike lajtmotiva i talijanskog koncepta *dramme in musica*, u kojoj melodija ima najvažniju ulogu. Simfonijski način razmišljanja uspijeva prilagoditi opernoj formi čina i dramskim zahtjevima radnje, a tematski materijal oblikuje kao mrežu međusobnih veza, povezujući likove sa situacijama, situacije s emocijama itd., tako da se čini kao da nas glazba sama vodi vlastitim suptilnim asocijacijama, neovisno o libretu. U operi *Manon Lescaut* riječ je o mladoj djevojci koja žudeći za lagodnijim životom ne preže od skretanja s puta morala, a njezina je okolina i više nego poticajna za to. Puccini vješto oslikava povijesni kolorit 18. stoljeća, posebno licemjerni i razvratni aspekt toga razdoblja. Menueti, *boudoir* Manon u kući njezina postarijeg ljubavnika, glazba unajmljenih glazbenika, scena s prostitutkama u luci nakon što Manon zbog razvrata bude prognana u Ameriku – svi se ti elementi zgušnjavaju i na kraju pročišćavaju u glazbi posljednjega čina, koji vodi konačnoj katarzi. Jedan od katarzičnih trenutaka u operi je i melankolični *Intermezzo* iz trećeg čina, koji prati put u Le Havre, odakle će Manon biti deportirana. Gotovo sanjarska melodija kao da nosi zaborav, ali i melankoličan osvrt na ljudsku ranjivost i nemoć Manon i Des Grieuxa. Ispunjena je mekoćom i bojama koje mogu podsjetiti na jedan drugi Le Havre, onaj na impresionističkim platnima Claudea Moneta.

U stvaralaštvu **Umberta Giordana** (1867. – 1948.) najvažnije mjesto ima veristička opera *Andrea Chénier* (1896.), ujedno i jedina njegova opera u svjetskom opernom repertoaru. Karijeru je počeo kao jedan od natjecatelja na uglednom natječaju za jednočinke izdavača Sonzogno 1889. (kad je pobijedila *Cavalleria rusticana* Pietra Mascagnija). Iako nije osvojio nagradu, osigurao je Sonzognovu narudžbu, za operu *Mala vita*, snažnih verističkih boja, smještenu u Napulj, vrlo uspješnu i izvan Italije.

Unatoč neuspjehu sljedeće opere, *Regina Diaz* iz 1894. godine, Giordano ostaje pod Sonzognovim okriljem. Za njega se zauzeo skladatelj Alberto Franchetti i ponudio mu libreto opere *Andrea Chénier*, prvotno namijenjen Franchettiju (bit će to, kao i *Tosca* koja je dodijeljena Pucciniju, libreto kojega se odrekao, a kojim je drugi skladatelj postigao velik uspjeh).

S uspjehom opere praizvedene u Milanu 1896., Giordana proglašavaju predvodnikom skladateljâ takozvane *giovane scuola*. Radnja se temelji na povijesnoj osobi pjesnika iz doba Francuske revolucije. To je Andrea Chénier, kojega je Robespierre, s rečenicom „Čak je i Platon prognao pjesnike iz svoje Republike“, osudio na giljotinu samo tri dana prije nego što će i sam u prevratu biti giljotiniran. Politički događaji i pozadina revolucije u operi poslužiti će kao kontekst za tragičnu ljubavnu priču Chéniera i Maddalene de Coigny, čiji je lik temeljen na liku vojvotkinje Aimée de Coigny, koju je Chénier upoznao u zatvoru i o njoj napisao pjesmu *La Jeune Captive* (i koja je za razliku od njega izbjegla smrtnu kaznu i poživjela još tridesetak godina).

Premda je u središtu radnje Francuska revolucija, u svojoj srži *Andrea Chénier* je prava talijanska opera, u kojoj se snažne osobne strasti miješaju s politikom. Neki od najvažnijih tenora 20. stoljeća (Franco Corelli, Richard Tucker i Mario del Monaco) svojim su interpretacijama pridonijeli popularnosti te opere, koja sadrži čak četiri popularne tenorske arije. ***Un di all'azzurro spazio***, ariju poznatu kao *Improvizacija Chéniera*, naslovni lik pjeva u prvom činu, na zabavi kod Coignya. Maddalena i njezine prijateljice zadirkuju povučenog pjesnika i mole ga da im nešto improvizira. Govoreći da ljubav ne dolazi po narudžbi, on ipak pristaje recitirati. Ali njegova ljubavna pjesma nije upućena njima, nego domovini: njegova ljubav je, kaže, francuska zemlja, čiji seljaci pate i gladuju, dok se kler deblja. Okrećući se Maddaleni, on nalazi ljepotu i samilost u njezinim očima i posvećuje joj posljednji dio pjesme. Melodije te višedijelne arije uzlijeću doista poput improvizacije, u neočekivanim impulsima, u više navrata, neomeđene ikakvim zakonima oblika. Recitativom ***Colpito qui m'avete*** uranjamo izravno u pjesnikov svijet; nižu se različiti odjeljci koji vode vrhuncu na riječima *T'amo, tu che mi baci, divinamente bella, o patria mia*. Arija se nastavlja u novom smjeru, u kojem se miješaju nježni tonovi molitve i spoznaje o nepravdi i bešćutnosti, dok se srednji dio arije razvija poput *ariosa* koji kulminira u spoznaji anđeoske ljepote Maddaleninih očiju i uzlijeće ponovno u završnoj hvali Ljubavi.

U istoj je maniri naturalističke vokalnosti, u kojoj se miješaju *parlanda*, recitativi, *ariosa* i lirske melodije arija, i završni duet Chéniera i Maddalene, ***Vicino a te s'acqueta***, koji nastupa naglo, bez pripreme, u susretu koji prethodi njihovoj smrti pod giljotinom. Lirski prvi dio u kojemu oboje veličaju Ljubav nastavlja se u junačkom tonu kojim dokazuju da ljubav ne može zatrti ni smrt.

Giacomo Puccini

Mario! Mario! Mario!

duet Tosce i Cavaradossija iz 1. čina opere *Tosca*

Libreto: Luigi Illica i Giuseppe Giacosa prema drami *La Tosca* Victoriena Sardoua

TOSCA
 Mario! Mario! Mario!

CAVARADOSSI
 Son qui.

TOSCA
 Perché chiuso?

CAVARADOSSI
 Lo vuole il sagrestano.

TOSCA
 A chi parlavi?

CAVARADOSSI
 A te!

TOSCA
 Altre parole bisbigliavi.
 Ov'è?...

CAVARADOSSI
 Chi?

TOSCA
 Colei!... Quella donna!
 Ho udito i lesti
 passi e un fruscio di vesti...

CAVARADOSSI
 Sogni!

TOSCA
 Lo neghi?

CAVARADOSSI
 Lo nego e t'amo!

TOSCA
 Oh! Innanzi la Madonna.
 No, Mario mio!
 Lascia pria che la preghi,
 che l'infiori.

Ora stammi a sentir; stasera canto,
 ma è spettacolo breve. Tu m'aspetti
 sull'uscio della scena
 e alla tua villa andiam soli, soletti.

TOSCA
 Mario! Mario! Mario!

CAVARADOSSI
 Tu sam.

TOSCA
 Zašto je zatvoreno?

CAVARADOSSI
 Tako hoće crkvenjak.

TOSCA
 S kim si razgovarao?

CAVARADOSSI
 S tobom!

TOSCA
 Šaputao si neke druge riječi.
 Gdje je?...

CAVARADOSSI
 Tko?

TOSCA
 Ona!... Ta žena!
 Čula sam hitre
 korake i suštanje haljine...

CAVARADOSSI
 Sanjala si!

TOSCA
 Poričeš?

CAVARADOSSI
 Poričem i volim te!

TOSCA
 Oh! Pred Gospom.
 Nemoj, Mario moj!
 Dopusti da joj se najprije pomolim,
 da je ukrasim cvijećem.

Sad me poslušaj; večeras pjevam,
 ali predstava je kratka. Ti me čekaj
 na izlazu s pozornice
 pa idemo u tvoju vilu sami, samo nas dvoje.

CAVARADOSSI
Stasera?

TOSCA
È luna piena
e il notturno effluvio floreal
inebria il cor. Non sei contento?

CAVARADOSSI
Tanto!

TOSCA
Tornalo a dir!

CAVARADOSSI
Tanto!

TOSCA
Lo dici male. Lo dici male.
Non la sospiri, la nostra casetta
che tutta ascosa nel verde ci aspetta?
Nido a noi sacro, ignoto al mondo inter,
pien d'amore e di mister?
Al tuo fianco sentire
per le silenziose
stellate ombre, salir
le voci delle cose!
Dai boschi e dai roveti,
dall'arse erbe, dall'imo
dei franti sepolcreti
odorosi di timo,
la notte escon bisbigli
di minuscoli amori
e perfidi consigli
che ammoliscono i cuori.
Fiorite, o campi immensi, palpitate,
aure marine, nel lunare albor.
Ah... piovete voluttà, volte stellate!
Arde in Tosca un folle amor!

CAVARADOSSI
Ah! M'avvinci nei tuoi lacci, mia sirena...

TOSCA
Arde a Tosca nel sangue il folle amor!

CAVARADOSSI
Mia sirena, verrò!

TOSCA
O mio amore!

CAVARADOSSI
Večeras?

TOSCA
Pun je mjesec
i noćni miris cvijeća
opija srce. Zar nisi zadovoljan?

CAVARADOSSI
Jako!

TOSCA
Reci opet!

CAVARADOSSI
Jako!

TOSCA
Ne kažeš kako treba. Ne kažeš kako treba.
Zar ne čezneš za našom kućicom
što nas čeka, skrivena u zelenilu?
Za gnijezdom nama svetim, svijetu neznanim,
punim ljubavi i tajne?
Uza te slušati želim kako
kroz šutljivu
zvjezdanu tamu dopiru
glasovi stvari!
Iz šuma i čestara,
iz sasušenih trava, iz dna
ruševnih grobišta
što odišu tamjanikom,
noću žamore šapati
sićušnih ljubavi
i podmukli savjeti
što smekšavaju srca.
Cvjetajte, o, beskrajna polja, treperite,
morski povjetarci, na bijeloj mjesecini.
Ah... sipajte požudu, zvjezdani svodovi!
U Tosci plamti luda ljubav!

CAVARADOSSI
Ah! Hvataš me u svoje uze, sireno moja...

TOSCA
Tosci u krvi plamti luda ljubav!

CAVARADOSSI
Sireno moja, doći ću!

TOSCA
O, ljubavi moja!

CAVARADOSSI
Or lasciami al lavoro.

TOSCA
Mi discacci?

CAVARADOSSI
Urge l'opra, lo sai.

TOSCA
Vado! Vado!
Chi è quella donna bionda lassù?

CAVARADOSSI
La Maddalena. Ti piace?

TOSCA
È troppo bella!

CAVARADOSSI
Prezioso elogio!

TOSCA
Ridi?
Quegli occhi cilestrini già li vidi...

CAVARADOSSI
Ce n'è tanti pel mondo!

TOSCA
Aspetta... aspetta...
È l'Attavanti!

CAVARADOSSI
Brava!

TOSCA
La vedi? T'ama! Tu l'ami? Tu l'ami?

CAVARADOSSI
Fu puro caso...

TOSCA
Quei passi e quel bisbiglio...
Ah... Qui stava pur ora!

CAVARADOSSI
Vien via!

TOSCA
Ah, la civetta! A me, a me!

CAVARADOSSI
Sad me pusti da radim.

TOSCA
Tjeraš me?

CAVARADOSSI
Znaš da je posao hitan.

TOSCA
Idem! Idem!
Tko je ona plavkosa žena ondje gore?

CAVARADOSSI
Magdalena. Sviđa li ti se?

TOSCA
Previše je lijepa!

CAVARADOSSI
Divna pohvala!

TOSCA
Smiješ se?
Te sam modre oči već vidjela...

CAVARADOSSI
Ima ih mnogo diljem svijeta!

TOSCA
Čekaj... čekaj...
Pa to je markiza Attavanti!

CAVARADOSSI
Pogodila si!

TOSCA
Viđaš li je? Voli te! Voliš li ti nju? Voliš li ti nju?

CAVARADOSSI
Dogodilo se pukim slučajem...

TOSCA
Oni koraci i šapat...
Ah...Bila je tu i maloprije!

CAVARADOSSI
Odlazi!

TOSCA
Ah, namiguša! Meni, meni iza leđa!

CAVARADOSSI
La vidi ieri, ma fu puro caso...
A pregar qui venne...
Non visto la ritrassi.

TOSCA
Giura!

CAVARADOSSI
Giuro!

TOSCA
Come mi guarda fiso!

CAVARADOSSI
Vien via!

TOSCA
Di me beffarda, ride.

CAVARADOSSI
Follia!

TOSCA
Ah, quegli occhi...

CAVARADOSSI
Quale occhio al mondo può star di paro
all'ardente occhio tuo nero?
È qui che l'esser mio s'affisa intero,
occhio all'amor soave, all'ira fiero...
Qual altro al mondo può star di paro
all'occhio tuo nero?

TOSCA
Oh, come la sai bene
l'arte di farti amare!

Ma, falle gli occhi neri!

CAVARADOSSI
Mia gelosa!

TOSCA
Sì, lo sento, ti tormento
senza posa.

CAVARADOSSI
Mia gelosa!

TOSCA
Certa sono del perdono
se tu guardi al mio dolor!

CAVARADOSSI
Vidio sam je jučer, ali posve slučajno...
Došla je ovamo moliti...
Naslikao sam je a da me nije vidjela.

TOSCA
Zakuni se!

CAVARADOSSI
Kunem se!

TOSCA
Kako zuri u mene!

CAVARADOSSI
Odlazi!

TOSCA
Podrugljivo se smije meni.

CAVARADOSSI
Ludost!

TOSCA
Ah, te oči...

CAVARADOSSI
Koje se oko na svijetu može mjeriti
s tvojim žarkim crnim okom?
K njemu stremi cijelo moje biće,
oku što nježno ljubi, a žestoko se ljuti...
Koje se oko na svijetu može mjeriti
s tvojim crnim okom?

TOSCA
Oh, kako se samo vješto
znaš umiliti!

No, oči joj naslikaj crne!

CAVARADOSSI
Ljubomornice moja!

TOSCA
Jest, ljubomorna sam, mučim te
bez prestanka.

CAVARADOSSI
Ljubomornice moja!

TOSCA
Sigurna sam da mi praštaš
kad pogledaš kako trpim!

CAVARADOSSI
Mia Tosca idolatrata,
ogni cosa in te mi piace -
l'ira audace
e lo spasimo d'amor!

TOSCA
Certa sono del perdono
se tu guardi al mio dolor!
Dilla ancora,
la parola che consola...
dilla ancora!

CAVARADOSSI
Mia vita, amante inquieta,
dirò sempre, "Floria, t'amo!"
Ah! l'alma acquieta,
sempre "t'amo!" ti dirò!

TOSCA
Dio! Quante peccata!
M'hai tutta spettinata.

CAVARADOSSI
Or va, lasciami!

TOSCA
Tu fino a stasera stai fermo al lavoro.
E mi prometti: sia caso o fortuna,
sia treccia bionda o bruna,
a pregar non verrà donna nessuna?

CAVARADOSSI
Lo giuro, amore! Va!

TOSCA
Quanto m'affretti!

CAVARADOSSI
Ancora?

TOSCA
No, perdona!

CAVARADOSSI
Davanti alla Madonna?

TOSCA
È tanto buona!...
Ma falle gli occhi neri!

CAVARADOSSI
Obožavana moja Tosco,
na tebi mi se sviđa sve -
smiona srdžba
i grčevita ljubav!

TOSCA
Sigurna sam da mi praštaš
kad pogledaš kako trpim!
Kaži opet
riječ što tješi...
kaži je opet!

CAVARADOSSI
Živote moj, ljubovco nespokojna,
uvijek ću govoriti, „Floria, volim te!”
Ah! Smiri dušu,
uvijek ću ti govoriti „volim te”!

TOSCA
Bože! Vidi što si napravio!
Svu si me raščupao.

CAVARADOSSI
Sad idi, ostavi me!

TOSCA
Ti ćeš raditi sve do večeri.
I obećaj mi: bio slučaj ili sreća,
bila plavokosa ili crnka,
više nijedna žena neće doći moliti?

CAVARADOSSI
Kunem se, ljubavi! Idi!

TOSCA
Koliko me požuruješ!

CAVARADOSSI
Zar opet?

TOSCA
Neću, oprosti!

CAVARADOSSI
Pred Gospom?

TOSCA
Tako je dobra!...
No oči joj naslikaj crne!

Giuseppe Verdi

Ah sì, ben mio, coll'essere... Di quella pira,
arija Manrica iz 3. čina opere *Trubadur*

Libreto: Salvatore Cammarano prema drami *Trubadur (El trovador)*
Antonija Garcije Gutiérreza

Ah sì, ben mio, coll'essere
io tuo, tu mia consorte,
avrò più l'alma intrepida,
il braccio avrò più forte.
Ma pur, se nella pagina
de' miei destini è scritto
ch'io resti fra le vittime,
dal ferro ostil trafitto,
fra quegli estremi aneliti
a te il pensier verrà,
e solo in ciel precederti
la morte a me parrà.

Di quella pira, l'orrendo foco
tutte le fibre m'arse, avvampò!
Empì, spegnetela, o ch'io fra poco
col sangue vostro la spegnerò!
Era già figlio prima d'amarti,
non può frenarmi il tuo martir...
Madre infelice, corro a salvarti,
o teco almeno corro a morir!

Ah, zlato moje, kad budem
ja tvoj, a ti supruga mi,
duh će moj bit smjeliji,
ruka će mi biti snažnija.
No, ako je na stranici
moje sudbine zapisano
da među žrtvama ostanem,
proboden neprijateljskim mačem,
u posljednjem će dahu čežnje
misao poći k tebi,
i kao da tek na nebo prije tebe stižem
činit će mi se smrt.

Strahotna vatra te lomače
do srži mi je zapalila, rasplamsala biće!
Zlikovci, ugasite je, ili ću je domalo
ja ugasiti vašom krvlju!
Sin sam joj bio prije negoli sam tebe zavolio,
ne može me zaustaviti tvoja patnja...
Nesretna majko, hitam da te spasim,
ili hitam da bar s tobom umrem!

Giuseppe Verdi

Nel di della vittoria... Vieni t'affretta!... Or tutti sorgete,
arija Lady Macbeth iz 1. čina opere *Macbeth*

Libreto: Francesco Maria Piave prema istoimenoj tragediji Williama Shakespearea

“Nel di della vittoria io le incontrai...
Stupito io n'era per le udite cose;
Quando i nunzi del Re mi salutaro
Sir di Caudore, vaticinio uscito
Dalle veggenti stesse
Che predissero un serto al capo mio.
Racchiudi in cor questo segreto. Addio.”
Ambizioso spirito
Tu sei Macbetto... Alla grandezza aneli,
Ma sarai tu malvagio?
Pien di misfatti è il calle
Della potenza, e mal per lui che il piede
Dubitoso vi pone, e retrocede!

Vieni t'affretta! Accendere
Ti vo' quel freddo core!
L'audace impresa a compiere
Io ti darò valore;
Di Scozia a te promettono
Le profetesse il trono...
Che tardi? Accetta il dono,
Ascendivi a regnar.

Or tutti sorgete, ministri infernali,
Che al sangue incorate, spingete i mortali!
Tu, notte, ne avvolgi di tenebra immota;
Qual petto percota non vegga il pugnale

„Sreo sam ih na dan kad sam pobijedio...
Začudilo me što sam od njih čuo;
Kadli me Kraljevi glasnici pozdrave
Kao tana od Cawdora, prema proroštvu
Tih istih vidovnjakinja
Koje su pretkazale krunu na mojoj glavi.
Tu tajnu zatomi u srcu. Zbogom.”
Vlastohlepan si duh
Ti, Macbethe... Visoko stremiš,
No jesi li opak?
Zlodjelima je posut put
Do moći, i jao onom tko njime
Nesigurno kroči, pa ustukne!

Dođi, požuri! Raspalit
Hoću to tvoje hladno srce!
Da izvedeš smioni pothvat
Uliti ću ti hrabrost;
Prijestolje Škotske
Obećavaju ti proročice...
Zašto otežeš? Prihvati dar,
Uspni se na nj i vladaj.

Ustajte sad svi, paklenski slugani,
Što smrtnike bodrite i potičete da liju krv!
Ti nas, noći, obavij nepomičnom tamom;
Da bodež ne vidi u koju se zabija grud.

Giuseppe Verdi

O figli, o figli miei!... Ah la paterna mano,
recitativ i arija Macduffa iz 4. čina opere *Macbeth*

Libreto: Francesco Maria Piave prema istoimenoj tragediji Williama Shakespearea

O figli, o figli miei! da quel tiranno
Tutti uccisi voi foste, e insieme con voi
La madre sventurata! Ah, fra gli artigli
Di quel tigre io lasciai la madre e i figli?

Ah, la paterna mano
Non vi fu scudo, o cari,
Dai perfidi sicari
Che a morte vi ferir!
E me fuggiasco, occulto,
Voi chiamavate invano,
Coll'ultimo singulto,
Coll'ultimo respir.
Trammi al tiranno in faccia,
Signore! e s'ei mi sfugge,
Possa a colui le braccia
Del tuo perdono aprir.

O djeco, o djeco moja! Taj tiranin
Sve vas je poubijao, a skupa s vama
Zlosretnu majku! Ah, zar sam u pandžama
Toga tigra ja ostavio majku i djecu?

Ah, očinska ruka
Nije vas zaštitila, mili moji,
Od podlih plaćenika
Što su vam zadali smrt!
I mene ste, bjegunca što se krio,
Vi uzalud dozivali
Posljednjim hropcem,
Posljednjim dahom.
Daj mi da se suočim s tiraninom,
Gospodine! A umakne li mi,
Tad praštajući njega
Primi u svoj zagrljaj.

Giuseppe Verdi

Pace, pace, mio Dio!

arija Leonore iz 4. čina opere *Moć sudbine*

Libreto: Francesco Maria Piave prema španjolskoj drami *Don Álvaro o la fuerza del sino* Ángela de Saavedra, vojvode od Rivas, sa scenom preuzetom iz drame *Wallensteins Lager* Friedricha Schillera

Pace, pace, mio Dio!
Cruda sventura
M'astringe, ahimé, a languir;
Come il di primo
Da tant'anni dura
Profondo il mio soffrir.
L'amai, gli è ver!
Ma di beltà e valore
Cotanto Iddio l'ornò,
Che l'amo ancor.
Né togliermi dal core
L'immagin sua saprò.
Fatalità! Fatalità! Fatalità!
Un delitto disgiunti n'ha quaggiù!
Alvaro, io t'amo.
E su nel cielo è scritto:
Non ti vedrò mai più!
Oh Dio, Dio, fa ch'io muoia;
Che la calma può darmi morte sol.
Invan la pace qui sperò quest'alma
In preda a tanto duol.
Misero pane, a prolungarmi vieni
La sconsolata vita... Ma chi giunge?
Chi profanare ardisce il sacro loco?
Maledizione! Maledizione! Maledizione!

Mira, mira, Bože moj!
Kruta me nevolja
Primorava, jao, da venem;
Kao prvoga dana
Tolike godine traje
Moja duboka patnja.
Ljubila sam ga, istina je!
No ljepotom i junaštvom
Toliko ga je Bog uresio,
Da ga ljubim još uvijek.
Iz srca odagnat
Njegovu sliku neću moći.
Suđeno je! Suđeno je! Suđeno je!
Zločin nas je na ovome svijetu rastavio!
Alvaro, ja te ljubim.
I gore na nebu piše:
Nikad te više vidjet neću!
O Bože, Bože, neka umrem;
Jer samo mi smrt može donijeti spokoje.
Uzalud se tu miru nadala ova duša
Obuzeta takvom boli.
Bijedni kruhu, dolaziš mi produljiti
Neutješni život... No tko stiže?
Tko se usuđuje oskvrnuti sveto mjesto?
Prokletstvo! Prokletstvo! Prokletstvo!

Umberto Giordano

Colpito qui m'avete... Un di all'azzurro spazio,
recitativ i arija Andree Chéniera iz 1. čina opere *Andrea Chénier*

Libreto: Luigi Illica

Colpito qui m'avete ov'io geloso celo
il più puro palpitar dell'anima.
Or vedrete, fanciulla, qual poema
è la parola "Amor", qui causa di scherno!

Pogodiste me tu gdje ljubomorno
krijem najčistiji treptaj duše.
Sad ćete, djevojko, vidjeti kakva pjesma
je riječ "Ljubav", koja se ovdje ismijava!

Un dì all'azzurro spazio
guardai profondo,
e ai prati colmi di viole,
pioveva loro il sole,
e folgorava d'oro il mondo:
parea la terra un immane tesoro,
e a lei serviva di scrigno il firmamento.
Su dalla terra a la mia fronte
veniva una carezza viva, un bacio.
Gridai vinto d'amor:
T'amo tu che mi baci,
divinamente bella, o patria mia!
E volli pien d'amore pregar!
Varcai d'una chiesa la soglia;
là un prete ne le nicchie
dei santi e della Vergine,
accumulava doni -
e al sordo orecchio
un tremulo vegliardo
invan chiedeva pane
e invano stendea la mano!

Varcai degli abituri l'uscio;
un uom vi calunniava
bestemmiano il suolo
che l'erario a pena sazia
e contro a Dio scagliava
e contro agli uomini
le lagrime dei figli.

In cotanta miseria
la patrizia prole che fa?
Sol l'occhio vostro
esprime umanamente qui
un guardo di pietà,
ond'io guardato ho a voi
si come a un angelo.
E dissi: Ecco la bellezza della vita!
Ma, poi, a le vostre parole,
un novello dolor m'ha colto in pieno petto.
O giovinetta bella,
d'un poeta non disprezzate il detto:
Udite! Non conoscete amor,
amor, divino dono, non lo schernir,
del mondo anima e vita è l'Amor!

Jednoga dana, zagledao sam se
u duboko plavetnilo,
a po ledinama punim ljubica
pljuštalo je sunce
i zlatnim bljeskom obasjavalo svijet:
zemlja se činila poput golema blaga,
a kao škrinja joj je služio nebeski svod.
Iz zemlje je do mojega čela
dopiralo živo milovanje, cjelov.
Viknuo sam, obuzet ljubavlju:
Volim tebe što me ljubiš,
božanski lijepa, domovino moja!
Pa pun ljubavi poželim moliti!
Stupio sam preko praga crkve;
ondje je svećenik u nišama
svetaca i Djevice
gomilao darove -
a od njegova gluhog uha
drhtav je starac
prosio kruha uzalud
i uzalud pružao ruku!

Ušao sam u domove;
ondje je čovjek klevetao
psujući tlo,
jer jedva može nasititi državnu riznicu
te protiv Boga psovao
i protiv ljudi
zbog suza svoje djece.

U takvoj bijedi,
što čini potomstvo plemića?
Samo vaše oko
tu čovječno iskazuje
pogledom sućut,
pa sam zato u vas gledao
kao u anđela.
I rekao sam: po tome je život lijep!
No, zatim su me vaše riječi
posred grudi pogodile novom boli.
O lijepa djevojko,
ne prezrite što vam kaže pjesnik:
Čujte! Ne poznajete ljubav,
ljubav, božanski dar, ne izrugujte,
Ljubav je duša i život svijeta!

Umberto Giordano
Vicino a te s'acqueta,
duet Maddalene i Andree Chéniera
iz 4. čina opere *Andrea Chénier*
Libreto: Luigi Illica

CHÉNIER
Vicino a te s'acqueta
l'irrequieta anima mia;
tu sei la meta d'ogni desio,
d'ogni sogno, d'ogni poesia!

Entro al tuo sguardo
l'iridescenza scerno
de li spazi infiniti.
Ti guardo; in questo fiotto verde
di tua larga pupilla erro coll'anima!

MADDALENA
Per non lasciarti son qui;
non è un addio!
Vengo a morire con te!
Fini il soffrire!
La morte nell'amarti!
Ah! Chi la parola estrema dalle labbra
raccoglie, è Lui, l'Amor!

CHÉNIER
Tu sei la meta dell'esistenza mia!

CHÉNIER, MADDALENA
Il nostro è amore d'anime!

MADDALENA
Salvo una madre.
Maddalena all'alba ha nome
per la morte Idia Legray.

Vedi? La luce incerta del crepuscolo
giù pe' squallidi androni già lumeggia.

Abbracciami! Baciarmi! Amante!

CHÉNIER
Orgoglio di bellezza!
Trionfo tu, de l'anima!
Il tuo amor, sublime amante,
è mare, è ciel, luce di sole
e d'astri ...
... È il mondo! È il mondo!

CHÉNIER
Uz tebe se smiruje
nespokojna moja duša;
ti si razlog svake želje,
svakog sna, svake pjesme!

U tvojemu pogledu
razabirem dugine boje
beskrajnih prostora.
Gledam te; po zelenom slapu
tvoje široke zjene lutam dušom!

MADDALENA
Tu sam da te ne napustim;
ne oprastamo se zauvijek!
Dolazim umrijeti s tobom!
Prestala je patnja!
Umrijet ću ljubeći te!
Ah! Posljednju riječ s usana
prima Ona, Ljubav!

CHÉNIER
Ti si razlog što postojim!

CHÉNIER, MADDALENA
Naša ljubav je ljubav dviju duša!

MADDALENA
Spašavam majku.
Maddalena se u zoru
za smrt zove Idia Legray.

Vidiš li? Mutno svjetlo svitanja
već sjaji po turobnim hodnicima.

Zagrli me! Poljubi me! Ljubljeni!

CHÉNIER
Ponosna ljepoto!
Ti, pobjedo duše!
Tvoja je ljubav, uzvišena ljubovco,
more, nebo, svjetlo sunca
i zvijezda ...
... Ona je svijet! Ona je svijet!

MADDALENA
Amante! Amante!

CHÉNIER, MADDALENA
La nostra morte è il trionfo dell'amor!

CHÉNIER
Ah benedico, benedico la sorte!

MADDALENA
Nell'ora che si muore
eterni diveniamo!

CHÉNIER
Morte!

MADDALENA
Infinito!

MADDALENA, CHÉNIER
Amore! Amore!

CHÉNIER, MADDALENA
È la morte!

CHÉNIER
Ella vien col sole!

MADDALENA
Ella vien col mattino!

CHÉNIER
Ah, viene come l'aurora!

MADDALENA
Col sole che la indora!

CHÉNIER
Ne viene a noi dal cielo,
entro un vel di rose e viole!

MADDALENA, CHÉNIER
Amor! Amor! Infinito!
Amor! Amor!

MADDALENA
Ljubljeni! Ljubljeni!

CHÉNIER, MADDALENA
Naša je smrt pobjeda ljubavi!

CHÉNIER
Ah, blagoslovljena neka je naša sudbina!

MADDALENA
U trenutku kad umiremo
postajemo vječni!

CHÉNIER
Smrt!

MADDALENA
Beskonačnost!

MADDALENA, CHÉNIER
Ljubav! Ljubav!

CHÉNIER, MADDALENA
To je smrt!

CHÉNIER
Ona dolazi za suncem!

MADDALENA
Ona dolazi s jutrom!

CHÉNIER
Ah, dolazi kao svanuće!

MADDALENA
Sa suncem što je pozlaćuje!

CHÉNIER
K nama dolazi s neba,
obavijena ružama i ljubicama!

MADDALENA, CHÉNIER
Ljubav! Ljubav! Beskonačnost!
Ljubav! Ljubav!

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
17/18

LISINSKI SUBOTOM
Subota, 14. travnja 2018.
Velika dvorana

MUSICA MUNDANA
GUSTAV HOLST: Planeti, op. 32
SIMFONIJSKI ORKESTAR I ZBOR
MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU
QUENTIN HINDLEY, dirigent

Sveučilište u Zagrebu – Muzička akademija | Akademija likovnih umjetnosti | Akademija dramske umjetnosti | Tekstilno-tehnološki fakultet | Arhitektonski fakultet

Projekti suradnje zagrebačkih umjetničkih akademija uvijek iznova izazivaju veliko zanimanje publike, ali i struke. Stvaralačka kreativnost, umjetnička inventivnost, mladenački žar, potpuno predanje i vjera u stvaralački čin svaki njihov uradak pretvaraju u istinsko umjetničko djelo. Mladi umjetnici ovaj put prihvaćaju izazov izvedbe sjevremenskoga djela - *Planeti, op. 32* britanskog skladatelja **Gustava Holsta** u sklopu projekta *Musica mundana*. Njime žele obilježiti Dan planeta Zemlje 22. travnja i dati svoj umjetnički doprinos svijesti o očuvanju našega planeta!

[IZNIMNO
NEDJELJA]

LISINSKI
SUBOTOM
UVIJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!
17/18

LISINSKI SUBOTOM
Nedjelja, 15. travnja 2018.
Velika dvorana

BERGENSKA FILHARMONIJA
VIKTORIA MULLOVA, violina
EDWARD GARDNER, dirigent

Jedan od vrhunaca sezone *Lisinski subotom* jest gostovanje **Bergenske filharmonije**, jednoga od najstarijih svjetskih orkestrara, osnovanog davne 1765., kojem je jedan od umjetničkih voditelja u 19. stoljeću bio glasoviti norveški skladatelj Edvard Grieg! Orkestar čine vršni glazbenici koji svojim muziciranjem od svakog koncerta stvore istinsku glazbenu svečanost. Taj glasoviti orkestar u Zagrebu će nastupiti pod ravnanjem svojega šefa-dirigenta **Edwarda Gardnera**, jednoga od najtalentiranijih dirigenata svoje generacije, što potvrđuju nagrada Kraljevskog filharmonijskog društva za najboljeg dirigenta (2008.) i nagrada *Olivier* za izvanredna postignuća na području opere (2009.). Večer će obogatiti nastup ruske violinistice svjetskoga glasa – **Viktorije Mullove!**

KRALJEVSKI
CONCERTGEBOUW ORKESTAR

PHILIPPE HERREWEGHE, dirigent

ISABELLE FAUST, violina

KREMERATA BALTICA

GIDON KREMER, violina i umjetničko vodstvo

DANIIL TRIFONOV, glasovir

KRASSIMIRA STOYANOVA, sopran

LISINSKI
SUBOTOM

UVIJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!
18/19

[IZ SVEČANE
SEZONE]

PEUGEOT

ZAGREB
moj grad

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE